Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite:
Hallintovaliokunnan kokous 14.11.2018, asiantuntijalausuntopyyntö 26.10.2018

Asia:
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion virkamieslain muuttamisesta (HE 149/2018 vp)

Apulaisoikeuskansleri antoi 25.7.2018 hallituksen esityksestä lausunnon valtiovarainministeriölle. Kun hallituksen esitys esiteltiin valtioneuvoston yleisistunnossa eduskunnalle antamista varten, lausunnossa esitetyt huomiot oli olennaisilta osiltaan otettu esityksessä huomioon. Valtioneuvoston päätöksenteon laillisuuden valvonnassa en havainnut estettä esityksen antamiseen eduskunnalle.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtion virkamieseettisestä neuvottelukunnasta, jonka tehtävänä olisi käsitellä virkamiesetiikkaan liittyviä kysymyksiä ja antaa niistä lausuntoja. Esityksen perustelujen mukaan virkamiesetiikalla tarkoitetaan virkamiesten ja viranomaisten arvoja ja periaatteita.

Perustuslain 21 §:ssä taataan oikeus hyvään hallintoon siten, että hyvän hallinnon takeista edellytetään säädettäväksi lailla. Lainsäädännössämme onkin runsaasti yksityiskohtaisia säännöksiä menettelytavoista, joita hallinnossa on noudatettava oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutumisen turvaamiseksi. Hallintolaissa säädetään lisäksi hyvän hallinnon oikeusperiaatteista, joita ovat tasapuolisuus, tarkoitussidonnaisuus, puolueettomuus ja suhteellisuus. Hallinnon oikeusperiaatteiden tarkkaa sisältöä ei ole määritelty laissa, mutta niillä on vahvasti lainsäädännön tulkintaa ja harkintavallan käyttöä ohjaava vaikutus. Lainsäädännön ja hallinnon oikeusperiaatteiden lisäksi hyvän hallinnon toteutumiseen voivat vaikuttaa viranomaisten ja virkamiesten arvot ja periaatteet. Arvojen ja periaatteiden arviointi ja linjaaminen voivat siten omalta osaltaan täydentää lainsäädännön mukaisten hyvän hallinnon takeiden toteutumista. Tämän vuoksi pidän suotavana, että virkamieseettisiä kysymyksiä varten olisi erillinen toimielin, joka tekemällä eettisiä kysymyksiä näkyvämmiksi voisi edistää hyvän hallinnon toteutumista.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta virkamieseettisten kysymysten piiriin kuuluvien asioiden määrittelyä laissa. Esityksen perustelujen mukaan virkamiesetiikan sisältöä on vaikea säännellä oikeudellisesti. Ehdotettu virkamieseettinen neuvottelukunta päättäisi itse, mitä asioita tai ongelmia se ottaisi tarkasteltavakseen ja mistä se antaisi lausunnon. Neuvottelukunnan toimival-

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki • Puhelin 0295 16001 • e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto Telefaksi 09 160 23975 Internet www.okv.fi

taan ei kuitenkaan perustelujen mukaan kuuluisi sen käsittelemien asioiden oikeudellinen arviointi. Oikeudellisten ja eettisten kysymysten rajanvetoa voidaan etukäteen arvioida haasteelliseksi tehtäväksi neuvottelukunnalle. Lainsäädännön tulkinta on pitkälti oikeudellinen kysymys, jossa ei välttämättä ole tilaa eettisille näkökohdille tai jonka raja eettisiin kysymyksiin voi olla liukuva. Toisaalta lainsäädännössä nimenomaisestikin annetun harkintavallan käyttöä rajoittavat ja ohjaavat ensisijaisesti hallinnon edellä mainitut oikeusperiaatteet ja vasta viime kädessä mahdollisesti eettiset näkökohdat. Neuvottelukunnan toimialaan kuuluviin kannanottoihin virkamieseettisiin kysymyksissä saattaakin olla eniten tarvetta silloin, kun kysymyksestä ei ole olemassa lainkaan lainsäädäntöä. Näistä syistä pidän perusteltuna, että virkamieseettisiä kysymyksiä ei laissa tarkemmin määritellä, vaan niiden sisällön harkinta olisi ehdotuksen mukaisesti neuvottelukunnan vastuulla.

Oikeuskansleri — Tuomas Pöysti

Osastopäällikkö,
esittelijäneuvos — Maija Salo

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 23975
e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Internet www.okv.fi